

виключає можливість виникнення суперечок між напрямками розвитку співробітництва, оскільки проходить наскрізь між ними; відображає залежність між усіма видами робіт у галузі від «впровадження нових організаційних структур» до «розробки космічних технологій»; забезпечує на цьому етапі рівновагу між елементами стовпців, що відносяться до національних пріоритетів розвитку (зокрема інтеграційних); характеризує залежність ефективної діяльності підприємств від логічності та обґрунтованості рішень на рівнях галузі і держави.

Висновки. Наведені вище факти дозволили автору сформулювати перспективні для України форми міжнародного науково-технологічного співробітництва для активізації процесів міжнародної інтеграції.

Перший напрям диверсифікації базується на якісному перетворенні, модернізації вітчизняної системи управління на підприємствах космічної галузі, у мережі підприємств Державного космічного агентства України. Нові розробки мають повільно плинний характер внаслідок, перш за все, недостатності фінансових коштів. Функціонування космічних підприємств України здійснюється на основі досвіду провідних спеціалістів, топ-менеджерів, який недостатньо втілений у рекомендаціях, методиках.

Другим перспективним напрямом є участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві на основі чіткого розподілу праці. Конкурентоспроможність сімейств українських ракет-носіїв, ракетних двигунів та ракетних баків, конкурентні переваги технічного супроводження продукції вітчизняного виробництва, виготовлення супутникових навігаційних систем може забезпечити місце країни у міжнародних проектах.

Третій напрям – розвиток супутникового сегменту, космічного туризму і виготовлення космічних апаратів важкого класу. Здобутки пілотованих польотів широко розповсюджуються (навіть в Інтернеті) і втрачають свої комерційні можливості. Переслідування економічних цілей спричиняє активний розвиток виробництва космічних апаратів важкого класу, які забезпечують виведення та експлуатацію супутників на геостационарній орбіті;

Четвертим напрямом є концентрація зусиль на розробці космічних технологій: ракетно-космічної техніки, систем управління та виведення. В Україні назріває необхідність створення галузевого інноваційного кластеру в космічній галузі, що буде реалізовано на засадах тісної співпраці підприємств галузі та об'єднанні їхніх інтелектуальних, технологічних, науково-дослідних і виробничих потенціалів.

Джерела та література:

1. ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008-2012 роки» // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 211. – С.10.
2. Офіційний сайт Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» [Електронний ресурс] / Режим доступу до сторінки : www.yuzhnoye.com
3. Офіційний сайт Державного космічного агентства України [Електронний ресурс] Режим доступу до сторінки : <http://www.nkau.gov.ua/NSAU/nkau.nsf>
4. Космическая отрасль Украины начала развиваться / Интернет-портал г. Днепропетровска / Новости города и региона от 29.01.2013 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gorod.dp.ua/news/78964>.
5. Джур О. Є. Економіка високотехнологічних підприємств: [навч. посіб.] / О. Є. Джур. – Д. : АРТ-ІРЕС, 2010. – 320 с.
6. Дегтярев О. В. Управління зовнішньоекономічною діяльністю високотехнологічних підприємств в умовах глобалізації (на прикладі космічної галузі України) / О. В. Дегтярев / Автореф. дисер. на здобуття наук. ступеня канд. ек. н. за спец. 08.05.01. – Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 24 с.

Скоробогатова В.В.

УДК 657

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено проблеми бухгалтерського обліку грошових коштів та основні пропозиції дослідників щодо їх вирішення. Удосконалено методіку облікового відображення грошових коштів та запропоновано внести зміни до плану рахунків бухгалтерського обліку

Ключові слова: готівка, безготівкові грошові кошти, електронні кошти, монетарні активи, бухгалтерський облік

Аннотация. Исследованы проблемы бухгалтерского учета денежных средств и основные предложения исследователей по их решению. Усовершенствована методика учетного отражения денежных средств и предложено внести изменения в план счетов бухгалтерского учета

Ключевые слова: наличные, безналичные денежные средства, электронные средства, монетарные активы, бухгалтерский учет

Summary. The problems of accounting monetary assets and basic research proposals for their solution . Determined that the main components of monetary assets should be classified as : cash on hand , funds in accounts at banks (current accounts and the funds to other accounts , such as accounts opened for settlement checks) electronic money issued in open circulating system demand deposits and money along the way. An differentiate on accounts means by which the company can dispose of in the course of ongoing activities and resources that the company can actually use (money for irrevocable letters of credit, term deposits) that will provide management with reliable information on the availability of funds available for current operations and

settlement. Also proposed to amend the plan of accounts in respect of the names of existing accounts, which accounted for components of monetary assets that will ensure that the account names to objects to which they are recorded. Due to the emergence of new objects of accounting, including electronic funds offered in the plan to provide accounts through 32 "Electronic Funds". Such changes in the Chart of Accounts will improve the effectiveness of analytical accounting and control of cash flow.

Keywords: cash, non-cash money, electronic money, monetary assets, accounting

Постановка проблеми. Монетарні активи відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, оскільки в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. На основі попередніх досліджень щодо поняття "монетарні активи" встановлено, що гроші виражені у різних формах є їх основою. У господарській діяльності підприємства грошові кошти є однією з основних умов фінансового добробуту підприємства та є основою для забезпечення сучасної схеми здійснення розрахункових операцій. Наявність на підприємстві обігових коштів у достатній мірі є запорукою нарощення активів, підвищення рівня рентабельності, ліквідності і, як результат, забезпечення фінансової рівноваги та платоспроможності.

Як зазначає І.О. Лукашова, парадокс категорії грошових коштів як оборотного активу полягає в наступному: незважаючи на те, що частка грошових коштів та їх еквівалентів в сукупному обсязі оборотних активів підприємств України є чи не найменшою, лише 7 %, питанню їх управління уваги повинно приділятися чи не найбільше. Оскільки неефективна інформаційна система управління коштами не дає можливості оперативно надавати необхідну інформацію про їх стан, виявляти відхилення від нормативних або планових показників у грошовому обороті підприємства, приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Оскільки облік є окремою функцією управління, можна стверджувати, що питання правильного та своєчасного обліку грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві є одним із першочергових.

Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення методики бухгалтерського обліку грошових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань обліку грошових коштів та грошових потоків у ринкових умовах присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, А.М. Андросова, В.П. Астахова, С.Л. Берези, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, І.С. Варавки, А.С. Гальчинського, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, А.В. Грилицької, С.В. Калюги, Г.Г. Кірейцева, Я.Д. Крупки, М.В. Кужельного, А.М. Кузьмінського, Л.Г. Ловінської, Н.М. Малюги, С.А. Мальцева, Є.В. Мниха, І.С. Несходовського, В.О. Озерана, В.Ф. Паляя, О.М. Петрука, А.А. Пилипенка, А.М. Поддєрьогіна, М.С. Пушкара, Г.В. Савіцької, Г.А. Салтикової, О.В. Соловійової, В.В. Сопка, О.М. Сорокіної, Р.Л. Хом'яка, С.Г. Хорунжия, М.Г. Чумаченка, В.Г. Швеця та інших. Вчені досліджували питання теорії, методики, організації та аналізу обліку грошових коштів та їх еквівалентів. Однак, необхідним є поглибити ці дослідження, у зв'язку з розвитком інформаційних технологій, що дозволяє не лише вдосконалити інформаційну систему управління, а й сприяє появі нових об'єктів бухгалтерського обліку коштів, зокрема електронних грошей.

Викладення основного матеріалу дослідження. Кошти є обмеженим ресурсом, і успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти й використовувати. Прийняття ефективних управлінських рішень можливе лише за умови володіння необхідною інформацією про рух грошових коштів, яку може надати саме бухгалтерська служба. Тому правильна організація ведення бухгалтерського обліку є важливим елементом для функціонування грошових коштів на підприємстві.

Однією з основних проблем обліку грошових коштів суб'єкта господарювання в Україні О. Панщанна [20] вважає повноту та своєчасність їх відображення у системі бухгалтерського обліку. Адже, якщо грошові кошти не будуть повністю та своєчасно оприбутковані, то не буде чіткого відображення наявності коштів, що призведе до нарахування штрафних санкцій контролюючими органами.

На основі попередніх досліджень щодо визначення складових монетарних активів було встановлено, що до них включають: готівку в касі; кошти на рахунках в банках (на поточному рахунку та частина коштів на інших рахунках, наприклад, рахунки відкриті для розрахунків за чеками); електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі. Тому постає питання щодо відображення на рахунках бухгалтерського обліку кожної із складових монетарних активів.

Щодо вибору рахунків для облікового відображення готівки, грошових коштів, які знаходяться на поточних рахунках та грошових коштів в дорозі сумнівів не виникає, оскільки ці питання чітко врегульовані на законодавчому рівні, чого не можна сказати про інші складові монетарних активів, а саме: депозити до запитання та електронні гроші у відкрито циркулюючій системі. Крім того, для них є характерним відсутність єдності між дослідниками щодо того до якої категорії включати кошти на депозитному рахунку в банку. Зокрема, М. Стрельников [25] пропонує відносити грошові кошти на депозитному рахунку в банку до поточних фінансових інвестицій. Харченко Н. [26] депозити, термін погашення яких менше року, відносить до грошових коштів в національній/іноземній валюті на інших рахунках в банку. Височан О.С. [3] зазначає, що депозити до запитання відносяться до грошових коштів, а строкові депозити на термін до 12 місяців – до поточних фінансових інвестицій, а строкові депозити на термін від 12 місяців до довгострокових інвестицій.

Кушина О. [14] вважає, що депозит строком дії якого менше 12 місяців слід відображати як кошти на інших рахунках, а довгострокові депозити є необоротним активом і обліковуються на рахунку 184 "Інші необоротні активи".

Для визначення достовірності думки, що віднесення грошових коштів на депозитах до фінансових інвестицій вважаємо, що необхідно з'ясувати сутність поняття "фінансові інвестиції". Так, згідно з Податковим

Кодексом України [21], фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів.

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо, що не доцільно кошти за строковими депозитами відносити до складу фінансових інвестицій. Крім того, при відображенні депозиту в бухгалтерському обліку вважаємо, що необхідно враховувати дві умови, зокрема строк його погашення та зменшення ліквідності коштів, які знаходяться на депозитному рахунку. У зв'язку з цим, строкові депозити на термін до 12 місяців пропонуємо відносити до складу інших рахунків в банках. Тоді, як строкові депозити на термін більше 12 місяців пропонуємо включати до інших необоротних активів та відображати на субрахунку 184 “Інші необоротні активи” до рахунку 18 “Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи”.

Акредитиви є однією із форм безготівкових розрахунків, яка набула широкого розповсюдження за останні роки. Височан О.С. зазначає, що доволі часто у вітчизняному обліку при відкритті кредитування заявником дебетуються рахунки 313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”, тобто кошти на кредитивному рахунку вважаються грошовими. Єфіменко В. та Кирнас О. [8] для обліку коштів на кредитивному рахунку використовують довільний рахунок 378 “Розрахунки по відкритому кредитуванню”, пояснюючи це тим, що до виконання умов кредитування грошові кошти вилучаються з обліку підприємства та зберігаються на спеціальному резервному рахунку в банку. Такої думки також дотримується О.С. Височан, а також додає, що, оскільки кошти під час відкриття кредитивного рахунку є своєрідним забезпеченням майбутнього платежу, необхідно одночасно з відображенням сум на кредитивному рахунку в складі дебіторської заборгованості одночасно відобразити їх за балансом на рахунку 05 “Гарантії та забезпечення надані” [3].

Крім того, на думку О.С. Височана, відкритий кредитив логічно відображати на рахунках обліку грошових коштів, у зв'язку з тим, що заявник кредитування може в будь-який момент забрати кошти з даного рахунку і використати їх на власні потреби, що свідчить про грошову основу відкритого кредитування [3]. Погоджуємося думкою дослідника, але вважаємо, що для обліку коштів на кредитивному рахунку не слід використовувати рахунок 378 “Розрахунки по відкритому кредитуванню”, у зв'язку з тим, що за сутністю дана операція передбачає лише їх перерахунок на інший рахунок в банку, а не постачальнику та дебіторська заборгованість не виникає у підприємства, тому кошти за відкритими кредитивами слід відносити до коштів на інших рахунках в банках.

Вищевикладений матеріал дозволяє зробити висновок, що до коштів на інших рахунках в банках (що відображаються на субрахунках 313 “Інші рахунки в банку в національній валюті” та 314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”) включаються кошти, які підприємство може використати для розрахунків за поточними операціями та кошти, якими фактично не можливо скористатися в даний момент часу. Така ситуація призводить до асиметрії інформації в системі бухгалтерського обліку щодо суми грошових коштів, що наявні та доступні для використання. У зв'язку з цим, пропонуємо розмежовувати такі кошти шляхом створення окремого рахунку, так, зокрема, з використанням рахунку 33 “Інші грошові активи” з відповідними субрахунками: 333 “Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті” 334 “Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті”.

Таким чином, кошти, що підприємство зможе використати для розрахунків за поточними операціями, але які знаходяться на інших рахунках в банках (кошти на рахунках в банках відкриті для розрахунків за чеками та депозити до запитання) слід відображати на субрахунках 313 “Інші рахунки в банку в національній валюті” та 314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”. Тоді, як кошти підприємства, які знаходяться на рахунках в банку, але які не можливо використати для поточних операцій та розрахунків, зокрема, кошти за відкритими безвідкличними кредитивами, строкові депозити на термін до 12 місяців слід обліковувати на рахунку 32 “Грошові кошти з обмеженим доступом” в аналітичному розрізі за валютою. Такий підхід забезпечить управлінський персонал достовірною інформацією про наявність доступних коштів для проведення поточних операцій та розрахунків.

Електронні гроші є особливим та новим видом грошей, що потребує як правового регулювання так і фінансового контролю з боку держави та обумовлює проблематику ідентифікації як об'єкта бухгалтерського обліку.

Відомим є визначення, наведене у 1998 р. в документі Європейського центрального банку “Звіт про електронні гроші”: електронні гроші – “грошова вартість, яка зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може широко використовуватися для здійснення платежів підприємствам іншим, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але яка діє як наперед оплачений інструмент на пред'явника” [29].

З юридичної точки зору електронні гроші є грошовим зобов'язанням емітента, який повинен обміняти їх на традиційні гроші за вимогою пред'явника. З технічної точки зору електронні гроші – це електронний запис про певний обсяг вартості, який захищений відповідними криптографічними алгоритмами. З економічної точки зору електронні гроші прив'язані до певної традиційної грошової одиниці або мають установлений фіксований курс обміну, тому їм властиві функції, які притаманні традиційним грошам, а саме міра вартості та засіб обігу. Вони фактично є ідеальною формою грошей, яка не має матеріальної форми і має цінність тільки тому, що інші учасники погоджуються приймати їх як платіжний засіб [24].

Сьогодні більшість дослідників виділяють два основних види електронних грошей: на основі карток (card-based e-money); на програмній основі (software-based electronic money) [23].

Перший, найбільш поширений сьогодні вид електронних грошей представлений смарт-картками (smart-cards) або картками зі збереженою вартістю (stored-value cards, SVC), в які вбудований чіп, що містить грошовий еквівалент як результат попередньої оплати. Це те саме, що й наперед оплачені картки (prepaid cards) або карткові електронні гаманці (e-purses) [23].

Другий вид електронних грошей представляє собою грошову вартість, яка за допомогою програмного забезпечення зберігається в пам'яті комп'ютерів, наприклад на жорстких дисках. Розрахунки такими електронними грошима відбуваються з використанням телекомунікаційних мереж, здебільшого відкритої мережі Інтернет [23].

Однією з поширених помилок є віднесення до електронних грошей сучасних засобів доступу до банківського рахунку, зокрема, традиційних банківських платіжних карток (як мікропроцесорних, так і з магнітною смугою), он-лайнного банкінгу тощо [23].

Лукашова І.О. [15] та І.С. Несходовський [16] рекомендують для синтетичного обліку електронних коштів використовувати зарезервованій рахунок 32 з назвою "Електронні кошти", а аналітичний облік здійснювати за їх видами. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 "Електронні кошти" пропонується відображати в балансі у складі статті "Грошові кошти та їх еквіваленти". Крім того, визначенням терміну "Електронні кошти" необхідно доповнити П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів". Під грошовими коштами І.О. Лукашова пропонує розуміти різновид депозитних грошей, які є у пам'яті комп'ютерів і здійснюють свій рух автоматично за допомогою комп'ютерних систем за безпосередніми розпорядженнями власників поточних рахунків.

Підтримуємо думку дослідників щодо необхідності виокремлення окремого рахунку для відображення електронних грошей підприємства, у зв'язку з тим, що такі кошти зберігаються на особовому рахунку, але не в банку, а в певній іншій системі, що обумовлює недоцільність застосування рахунку 31 "Рахунки в банку". Вважаємо, що в бухгалтерському обліку наявність електронних коштів слід відображати на рахунку 32 "Електронні кошти". Типові операції з бухгалтерського обліку зазначеного об'єкту наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Бухгалтерське відображення операцій з електронним грошима підприємства

№ з/п	Зміст господарської операції	Первинний документ	Кореспонденція рахунків	
			Д-т	К-т
1.	Введено кошти в систему шляхом перерахування з поточного рахунку	Угода про трансфер майнових прав цифровими титульними знаками, договір поступки прав вимоги і їх облік, платіжне доручення, виписка банку	32 "Електронні кошти"	311 "Поточні рахунки в національній валюті"
2.	Введено кошти в систему шляхом придбання підзвітною особою	Угода про трансфер майнових прав цифровими титульними знаками, договір поступки прав вимоги і їх облік	32 "Електронні кошти"	372 "Розрахунки з підзвітними особами"
3.	Перераховано з особистого рахунку електронні кошти для розрахунку з постачальником	Договір про переведення коштів	631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	32 "Електронні кошти"
4.	Виведено кошти із системи та зараховано на поточний рахунок в банку	Виписка банку	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	32 "Електронні кошти"

Слід відмітити, що перевагою такої форми розрахунків є відсутність обмеження суми розрахунків за день, на відміну від розрахунків готівкою, що встановлено Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [22], але поряд з цим існує інший обмежувачий фактор, зокрема наявність комісії в розмірі 0,8 % від суми переказу, яка стягується з відправника в момент проведення кожної транзакції в середині системи [30]. Поряд з цим, є й інше обмеження – встановлено перелік товарів, для розрахунків за які забороняється використовувати таку систему. Так, наприклад, предмети історії та мистецтва, складові культурні цінності країни, в якій знаходиться споживач; підроблена валюта, підроблені монети та підроблені марки; наркотичні речовини і супутні вироби, опис наркотиків чи наркотичних речовин; електронне обладнання, заборонене на території країни споживача (наприклад, дешифратори для кабельного ТБ, радари та пристрої контролю за світлофорами, електронне обладнання для спостереження, підслуховування і телефонні жучки і т.п.); вогнепальна зброя, засоби захисту, ножі, перцевий спрей, точні копії вогнепальної зброї тощо.

Розглянемо основні недоліки, які існують в системі бухгалтерського обліку грошових коштів та пропозиції авторів щодо їх усунення. Відповідно до вимог раціональної побудови Плану рахунків доцільно змінити назви окремих рахунків і субрахунків. Це дозволить точніше відображати призначення рахунків і об'єктів, що обліковуються на них.

Зокрема, С.Л. Береза [1], А.В. Гриліцька [6] зазначають, що назва рахунку 30 "Каса" є суперечливою та теоретично неправильно вживати поняття "каса", оскільки сутність об'єкта, який на ньому обліковується, не відображається. З метою вирішення такої проблеми А.В. Гриліцька пропонує змінити назву рахунку 30 "Каса" на "Грошові кошти в касі та їх еквіваленти" і передбачити субрахунки: 301 "Грошові кошти в касі в національній валюті", 302 "Грошові кошти в касі в іноземній валюті", 303 "Еквіваленти грошових коштів у національній валюті", 304 "Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті" [6]. Незважаючи на те, що еквіваленти грошових коштів та грошові документи зберігаються в касі, вони не обов'язково повинні відображатися на цьому рахунку, оскільки вони не абсолютно ліквідні як грошові кошти в касі, а тому порушиться принцип ліквідності при побудові плану рахунків.

Береза С.Л. пропонує використовувати термін "касова готівка", якщо мова йде про облік наявності готівки, що зберігається в касі підприємства, або "грошові кошти", якщо мова йде про облік усіх грошових коштів підприємства. Вважаємо, що застосовувати поняття "касова готівка" не доцільно оскільки кошти в касі і є готівкою підприємства, тому пропонуємо назву рахунку Каса" замінити на 30 "Грошові кошти в касі" та

передбачити субрахунки: 301 “Грошові кошти в касі в національній валюті”; 302 “Грошові кошти в касі в іноземній валюті”.

Коригування в назві потрібне, також і по інших рахунках грошових коштів, зокрема, “Рахунки в банках”, “Інші кошти”. Назва “Рахунки в банках” не відображає сутність коштів, які на них обліковуються. Тому, вважаємо за потрібне назву цього рахунку замінити на “Грошові кошти на рахунках в банках”. А назва рахунку “Інші кошти” не тільки не відображає сутність об’єктів, які на ньому обліковуються, але є і суперечливою, тому пропонуємо замінити її назвою “Інші грошові активи”.

Лукашова І.О. [15] зазначає, що грошові документи не можна віднести до грошових коштів. Такої ж думки дотримується О.С. Височан, який пропонує грошові документи відображати в бухгалтерському обліку наступним чином:

- поштові марки – як виробничі запаси, оскільки за своєю економічною сутністю вони є запасами, що належать підприємству та можуть бути використані в загальногосподарських, збутових та інших цілях;
- сплачені проїзні документи, путівки до санаторіїв, пансіонів, будинків відпочинку – як витрати майбутніх періодів з обов’язковим відображенням номінальної вартості самих документів в позабалансовому обліку, оскільки витрати на придбання даних активів було здійснено у звітному періоді, однак вони підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах [3].

Підтримуємо думку О.С. Височана в частині віднесення грошових документів до складу запасів з відображення на рахунку 209 “Інші матеріали”.

Крім того, О.С. Височан зазначає, про сумнівність необхідності відображення виокремлення грошових коштів в дорозі в окрему категорію в складі грошових активів, оскільки по своїй суті вони є дебіторською заборгованістю банку, що підтверджується дослідженнями Ф.Ф. Бутинця та Л.Л. Горецької з посиланням на західні стандарти обліку [3]. Тому, на думку дослідника, грошові кошти в дорозі слід відображати на рахунку 377 “Розрахунки з іншими дебіторами”. У зв’язку з цим, взагалі недоцільно виокремлювати рахунок 33 “Інші кошти” [3].

Вважаємо, що такий підхід є нераціональним, у зв’язку з тим, що не можна вважати таку суму коштів дебіторською заборгованістю, оскільки за своєю сутністю дебіторська заборгованість передбачає заборгованість за надану готову продукцію, товари та послуги. А оскільки такої заборгованості зі сторони банку не виникає та вартість наданих банком послуг оплачується окремо, тому на нашу думку, слід все ж таки використовувати рахунок 331 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті” та 332 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті”, які змінять субрахунки у зв’язку із перенесенням грошових документів до складу запасів.

У зв’язку із запропонованими змінами вважаємо за необхідне коригувати назви рахунків коштів, яке, на наш погляд, відповідає, по-перше, потребам часу, а по-друге, їх назва відображає сутність об’єктів, які на них обліковуються. Тому пропонуємо внести зміни до Плану рахунків щодо коригування в назві об’єктів обліку коштів, наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Зміни до Плану рахунків щодо коригування в назві об’єктів обліку складових монетарних активів

Код	Чинна назва		Код	Запропонована назва	
	Синтетичні рахунки	Субрахунки		Синтетичні рахунки	Субрахунки
30	Каса	301 “Каса в національній валюті” 302 “Каса в іноземній валюті”	30	Грошові кошти в касі	301 “Грошові кошти в касі в національній валюті” 302 “Грошові кошти в касі в іноземній валюті”
31	Рахунки в банках	311 “Поточні рахунки в національній валюті” 312 “Поточні рахунки в іноземній валюті” 313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”	31	Грошові кошти на рахунках в банках	311 “Грошові кошти на поточних рахунках в національній валюті” 312 “Грошові кошти на поточних рахунках в іноземній валюті” 313 “Грошові кошти на інших рахунках з безпосереднім доступом в національній валюті”
		314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”			314 “Грошові кошти на інших рахунках з безпосереднім доступом в іноземній валюті”
32	–	–	32	“Електронні кошти”	321 “Електронні кошти на основі карток” 322 “Електронні кошти на програмній основі”
33	Інші кошти	331 “Грошові документи в національній валюті” 332 “Грошові документи в іноземній валюті” 333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті” 334 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті”	33	“Інші грошові активи”	331 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті” 332 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті” 333 “Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті” 334 “Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті”

Запропоновані уточнення дозволять більш точно та коректно відображати грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, ефективніше контролювати їх надходження і використання, а також будуть слугувати потребам аналізу, точніше характеризуючи показник абсолютної ліквідності підприємства.

Оскільки ефективне управління грошовими коштами та контроль за ними вимагають від бухгалтерського обліку високого ступеня деталізації інформації, важливу роль відіграє аналітика, яку може забезпечити розробка робочого плану рахунків. Досліджуючи це питання, В.В. Варавка [2] запропонував робочий план рахунків обліку руху грошових коштів, що враховує наступні характеристики руху грошових коштів: форму розрахунку, валюту платежу, тривалість формування, вид господарської діяльності, центр фінансової відповідальності, місце зберігання грошових коштів та економічний зміст господарської операції. Така деталізація призведе до збільшення аналітичної цінності облікової інформації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведеного дослідження було встановлено основні проблемні питання бухгалтерського обліку грошових коштів. Так, одним із таких питань є те, що кошти, якими підприємство може розпоряджатися в процесі здійснення поточної діяльності та кошти, які підприємство фактично не може використати (кошти за безвідзивними акредитивами, строковими депозитами) відображаються в системі бухгалтерського обліку разом. Це призводить до відсутності в управлінського персоналу достовірної інформації про суму грошових коштів наявних та доступних для використання. З метою вирішення зазначеної проблеми, запропоновано розмежовувати такі кошти шляхом створення окремого рахунку, так, зокрема, з використанням рахунку 33 "Інші грошові активи" з відповідними субрахунками: 333 "Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті" та 334 "Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті". Такий підхід забезпечить управлінський персонал достовірною інформацією про наявність доступних коштів для проведення поточних операцій та розрахунків.

Розвиток інформаційних технологій сприяє появі нових об'єктів бухгалтерського обліку коштів, зокрема електронних грошей. У зв'язку з чим, нами запропоновано передбачити в плані рахунків бухгалтерського обліку рахунок 32 "Електронні кошти". Такі зміни в плані рахунків бухгалтерського обліку дозволять підвищити аналітичного обліку та ефективність контролю за рухом грошових коштів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення складових змішаних монетарних активів та їх бухгалтерське відображення.

Джерела та література:

1. Береза С. Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / С. Л. Береза. – К., 2003. – 20 с.
2. Варавка В. В. Облік, контроль і аналіз руху грошових коштів підприємства: методика і організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" автореф. дис... канд. екон. наук [Електронний ресурс] / В.В. Варавка. – К., 2009. – 23 с. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09vvyvpmo.zip>
3. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / О.С.Височин. – Львів, 2008. – 268 с.
4. Грань століть. Бухгалтер. – 2012. – № 14 (638). – С. 28.
5. Грачева М. Центральные банки в эпоху электронных денег: потеря былого могущества? / М. Грачева // Мир электронной коммерции. – 2000. – №10. – С. 43.
6. Грилицька А. В. Облік, аудит і аналіз грошових коштів: управлінський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / А.В. Грилицька. – К., 2009. – 23 с.
7. Доля Т.С. Платіжні системи internet як інструменти електронної комерції [Електронний ресурс] / Т.С. Доля. – Режим доступу : http://www.google.com.ua/url?q=http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Torg/2009_10/13.pdf&sa=U&ei=vy6eT7WoKM_s-gb-2cyZDw&ved=0CBcQFjAB&usq=AFQjCNE6ULE5_caSPU_5J6FbQFLmMSP-w
8. Єфіменко В. Акредитиви в міжнародних розрахунках: суть, види та облік / В. Єфіменко, О. Кирнас // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 12. – С. 9-15.
9. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
10. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
11. Інструкція "Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті", затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
13. Китайчук Т. Г. Особливості обліку касових операцій на підприємствах [Електронний ресурс] / Китайчук Т. Г., Тимошук С. І. // Інноваційна економіка. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_4/139.pdf
14. Кушина О. Облік депозитів і депозитних сертифікатів / О. Кушина, Н. Тарасова // Гроші до грошей, або Фінанси як інвестиції: збірник систематизованого законодавства. – К.: Бліц-Інформ, 2010. – Вип. 10. – 192 с.

15. Лукашова І. О. Усунення протиріч у методології бухгалтерського обліку коштів [Електронний ресурс] / І.О. Лукашова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2010_30_1/Lukash.pdf
16. Несходовський І. С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” [Електронний ресурс] / І. С. Несходовський. – К., 2009. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09nsvpt.zip>
17. Основні країни – відправники грошових переказів в Україну 2011 року / Контракти. – 2012. – № 13-14.
18. Основні країни – одержувачі грошових переказів з України 2011 року / Контракти. – 2012. – № 13-14.
19. Охрименко А., Стоит ли полностью выводить из оборота наличные? / Александр Охрименко, Александр Пасхавер // Бизнес. – 2012. – №15 (1002). – С. 8.
20. Панщанна О. Проблем обліку грошових коштів на підприємстві [Електронний ресурс] / О. Панщанна // Бібліотека онлайн. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=923>
21. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
22. Положення “Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні”, затверджене постановою правління НБУ від 15.12.2004 р. №637 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>
23. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: науково-аналітичні матеріали / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва, В. В. Крилова, Н. В. Гришук. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 145 с.
24. Скоробогата Л. В. Електронна комерція в форматі обліку [Електронний ресурс] / Л. В. Скоробогата. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer26/89.pdf>
25. Стрельников М. Особенности размещения и учета на предприятии банковских депозитов / М.Стрельников // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2005. – № 1-2. – С.44-45.
26. Харченко Н. Вкладаємо гроші в депозит / Н. Харченко // Баланс. – 2004. – № 14 (504). – С. 62-65.
27. Чумак Я. М. Фінансовий облік грошових коштів на рахунках в банках / Я.М. Чумак // Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. – Режим доступу до журн. : <http://s-journal.cdu.edu.ua/base/2008/v6/v6pp189-191.pdf>
28. Ely В. Electronic money and monetary policy: separating fact from fiction / В. Ely // The Cato Institute’s 14 Annual Monetary Conference on “The Future of Money in the Information Age”. – Washington D.C. – 1996. – 23 May. – с. 48

Барсегян А.Г.

УДК 339.743:336.221(477)

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ВАЛЮТНЫХ ОПЕРАЦИЙ В УКРАИНЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ

Аннотация. В данной статье рассматривается целесообразность применения фискальных инструментов для регулирования валютного курса в Украине. Приводятся рекомендации по оптимизации валютно-курсовой политики в Украине.

Ключевые слова: валютный курс, налогообложение, валютные операции, налог Тобина.

Анотация. У даній статті розглядається доцільність застосування фіскальних інструментів для регулювання валютного курсу в Україні. Наводяться рекомендації щодо оптимізації валютно-курсової політики в Україні.

Ключові слова: валютний курс, оподаткування, валютні операції, податок Тобіна.

Summary. This article examines the usefulness of fiscal instruments for regulating the exchange rate in Ukraine. The basic disbalances of currency market of Ukraine are studied for the ground of application of measures of the administrative adjusting of rate of exchange. Among the most important factors of destabilization of the currency market are allocated low level of international reserves of the NBU, the devaluation expectations, lack of confidence in the national currency, the dollarization of the economy. Ukraine has already introduced administrative restrictions such as mandatory sale of 50% of export earnings, foreign exchange position limits for commercial banks with a maturity of revenue from exports, the identification of persons in the exercise of cash foreign exchange transactions. The monetary authorities of Ukraine to combat the negative foreign exchange processes are planning the introduction of a currency transaction tax, an analogue of the Tobin tax. In the world there are many examples of the application of the Tobin tax, but its effectiveness is often questionable. In Ukraine, there was already a currency transactions tax experience, which did not show a positive impact. For alignment of the currency market and stabilization of an exchange rate it is necessary market methods to limit influence of destabilizing factors and to stimulate economic and investment growth.

Keywords: exchange rate, taxation, foreign exchange transactions, Tobin tax.

Актуальность. В открытой макроэкономической системе Украины все большее значение приобретает выбор эффективных инструментов валютной политики для обеспечения оптимального уровня и стабильности валютного курса. Арсенал действующих факторов, влияющих на валютный курс достаточно широк: от валютных интервенций до административных мер Национального банка. Однако эффективность их использования не всегда остается на должном уровне и значительные волатильности валютного курса в Украине имеют место. Кроме того, в экономике не существует действенного инструмента сдерживания